

TERCÜMELER

İSKOÇYA'YA KISMİ ÖZERKLİK

Prof. Dr. Allen POTTER ()*

(Çeviren : Doç. Dr. Tayfun AKGÜNER)

I. 19. Yüzyılın sonları ile 20. Yüzyılın başlarında ortaya çıkan siyasal partiler arasındaki görüş farklılıkları ve seçmenlerle siyasal partiler arasındaki bağ, Avrupa'da, 1960 yıllarından itibaren bir değişiklik göstermeye başlamıştır. Daha başka bir deyişle, siyasal partilerle bu partilerin temsil ettikleri halk kesimleri arasındaki bağ gevşemeye başlamıştır. Bu duruma yol açan nedenler arasında, siyasal partilerin seçimlerden evvel eğer iktidar olurlarsa, gerçekleştirmeye söz verdikleri hususları, iktidar olduktan sonra unutmaları ve bu sözlerini tutmamaları sayılabilir. Sonuç olarak, siyasal partilere karşı bir "güvensizlik" ve "bıkkınlık" doğmuş, seçmenler ve kamuoyu siyasal partilerin görüşlerinde birtakım değişiklikler istemeye başlamışlardır.

II. İskoçya'da bu istek mahalli idarelere bir çeşit "otonomi", "kısmi özerklik" tanıma şeklinde ortaya çıkmıştır. İskoçya'dan söz edilince bu bölgeye özgü birtakım özelliklerden bahsederek, İskoçya'da bu değişikliğin yalnız siyasal partilere karşı halkın güvensizlik ve bıkkınlık duygularından başka nedenlere de dayandığına hemen işaret edelim. İskoçya'da çok eskiden beri "bir devlet olma hissi" vardır. Bunun "tarihi" ve "kurumsal" nedenleri bulunmaktadır. Anılan nedenler şu şekilde açıklanabilir:

(*) Prof. Dr. Allen Potter, Glasgow Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı olup, aynı Fakülte'de siyaset bilimi profesörüdür. Bu metin, Prof. Dr. Allen Potter'in 29 Mart 1979 tarihinde, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü'nde vermiş olduğu konferansın bir özettir (T.A.).

1603 yılında İngiliz Kralı VI. James'in çocuğunun olmaması üzerine İskoç Monarşisi İngiltere'ye gitmiş ve 1707'de de, İngiliz Kraliçesi Ann'in çocuğunun bulunmaması üzerine, İskoçlar Britanya Krallığının devamını sağlamışlardır. O sıralarda İskoçya'da, İngiltere'de olduğu gibi, ayrı bir "*İskoç Parlamentosu*" bulunuyordu. Ancak, İngilizler kendi varlıklarını tehlikede görünce, "*ulusal birlik*" fikri altında İskoçları ve İngilizleri birleştirmek istemişler ve böylece İskoçya'da Parlamento feshedilmiştir. İskoçların her zaman Güneydekine benzer kurumları olmuş ve İskoçya, Galler gibi hiçbir zaman silah kuvveti ile fethedilmemiştir. İskoçya her zaman kendi kimliğini ve kurumlarını muhafaza etmiştir.

III. Şunu da ayrıca belirtmekte yarar vardır ki, İskoçlar, tarihte ve bugün İngilizlere karşı olan ilişkilerinde herhangi bir ayırım yapmamışlardır. Son günlerde okullarda çocuklar arasında yapılan bir ankette, kendilerine İngiliz mi, İskoç mu oldukları sorulan çocuklar, kendilerinin hem İskoç hem de İngiliz olduklarını söylemişler, hatta bir tanesi bir hafta İskoç bir hafta da İngiliz olduğunu söylemiştir.

İskoçya'da değişik zamanlarda yapılan kamuoyu yoklamaları her altı İskoç'tan sadece birinin özerklik istediğini ortaya koymaktadır.

İngilizce'de İskoçya'ya ve Gallere kısmî özerklik tanıma konusunu ifade etmek için "*Devolution*" kelimesi kullanılmaktadır. Bu İngilizce'de pek bir anlam taşımamakla beraber, "*kısmi özerklik*", "*Otonomi*", "*Otonominin bir türü*" anlamına gelmektedir.

IV . İskoçya'da "*kısmi özerklik*" akımının ortaya çıkmasına neden olan olguları şöylece ifade etmek mümkündür:

1. İskoçya ekonomik açıdan İngiltereye nazaran daha geri kalmıştır. Yani ekonomik gelişme, İskoçya'da, İngiltere'ye nazaran daha yavaş olmaktadır. Bu durumun, eğer İskoçya'ya "*kısmi özerklik*" tanınırsa, düzeleceğine inanılmaktadır. Şunu yeri gelmişken hemen belirtmekte yarar vardır ki, İskoçya "*geri kalmış*" veya "*gelişmekte olan*" bir bölge değildir. Olsa olsa, ekonomik açıdan bu bölgeye verilecek isim "*ekonomik açıdan gelişmesini tamamlamış bölge*" olabilir. Çünkü, İskoçya eskiden gemi inşa tesislerinin, fabrikaların ve ağır endüstrinin bulunduğu bir yerdir. Ancak, bölgeye yeni endüstrinin

gelmemesi ve bölgede bulunan endüstrinin tam kapasite ile çalışmaması bizi böyle bir yakıştırma yapmaya itmektedir.

2. İskoçya'ya "kısmi özerklik" tanıma eğilimi, İskoçlar arasında özellikle Kuzey Denzinde petrol bulunması ile kuvvetli bir şekil almıştır.

3. Petrol bulunmasının doğal bir sonucu olarak da, mahalli idarelere tanınacak "kısmi özerklik" statüsünün, bulunan petrolün ve bundan elde edilecek gelirin İskoçya'da kalmasına neden olacağı ve bunun da İskoçya'ya ekonomik açıdan çok yardım edeceği düşünülmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, İskoçya'ya "kısmi özerklik" tanıma cereyanının nedenlerinin "ekonomik" olduğu ve "kültürel" olmadığı ortaya çıkmaktadır.

V. Bilindiği gibi, İngiliz basını İskoçya'nın iç işleri ile pek ilgilenmemektedir. Ancak, özerklik cereyanı başladığı ve Kuzey Denzinde petrol bulunduğu andan itibaren İngiliz basınının gözleri İskoçya'ya ve İskoçların içişlerine çevrilmeye başlamıştır. Bölgede yoğun kamuoyu araştırmaları yapılmıştır. Örneğin, Nisan 1974 yılında yapılan bir kamuoyu araştırmasında İskoçlara şu sorular sorulmuştur: Geleneksel kültürünüzü mü muhafaza etmek istersiniz, yoksa hayat standartlarının geliştirilmesini mi istersiniz? Verilen cevaplar arasında İskoçların % 6'sı geleneksel kültürlerini muhafaza etmeği tercih etmiş, % 91'i hayat standartlarının geliştirilmesini istemiş, % 3'ü de bu konuda bir fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir. Ekim 1974' de yapılan bir başka kamuoyu araştırmasında ise, kendilerine soru sorulan kişilerin % 58'i Kuzey Denzinde bulunan petrolden yalnız İskoçların yararlanması gerektiğini ileri sürmüşler, % 68'i ise, İskoçların İngilizlerle birlikte petrolün getirdiği olanaklardan yararlanmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

1974 yılından itibaren İskoçya Milliyetçi Partisi (Scottish Nationalist Party - SNP) oylarında bir artma görüldü. Bu durum, İngiliz İşçi Partisi ve Muhafazakâr Parti'nin dikkatini çekti. Daha aşağıda belirteceğim nedenlerle, 1 Mart 1979'da "İskoçya'ya ve Gallere Kısmi Özerklik Tanıma" konusunda referanduma başvuruldu. Referandum sonucu İskoçya'da referanduma katılanların % 33'ü "hayır", % 31'i "evet" oyu kullandı, % 40'ı da, oylamaya katılmayarak evlerinde

oturdu. Evde oturan bu çoğunluğa da eğer oy vermezlerse, bu oy vermenin “*hayır*” anlamına geldiği söylenmişti.

VI. İşçi Partisinin başvurduğu bu oylamanın kaybedilmesinin nedenleri de şöyle açıklanabilir:

1. İşçi Partisi, kendi getirdiği teklifin İskoçlar ve İskoçya için “*iyi*” olduğuna inanmıyordu. Yani, oylamaya katılan ve hayır diyen İskoçlarla oylamaya katılmayan İskoçlar bu kanıdaydı. İskoçya Milliyetçi Partisinin oylarının artması sonucu telaşa kapılan İngiliz İşçi Partisi, bu oyları kendi lehine çevirmek için referandum tasarısını getirmişti. Bu oylama bir yerde İşçi Partisinin lehinde ve aleyhinde olanların seslerini duyurabilmeleri için bir fırsattı.

2. İşçi Partisinin getirdiği bu teklif eğer İskoçyaya kısmi özerklik tanınırsa, mahalli idareler için çok pahalı olacaktı.

8. İşçi Partisinin bu teklifin demokrasiye daha uygun ve kişilerin siyasal hayata katılımını sağlayacak bir teklif olduğunu belirtmesi gayet belirsiz esaslara dayanıyordu. Bu sürecin nerede duracağı belli değildi.

4. İngiliz Hükümeti tarafından İskoçya’ya ve İskoçlara tanınan mali kolaylıklar ve ekonomik yardım, kısmi özerklik ile daha belirgin bir hale gelecek ve bu yardım İngiltere’de itirazların yükselmesine neden olabilecekti. Çünkü, eğer kısmi özerklik tanınırsa, her sene İskoçya için Bütçeden ayrılacak “*blok para*” daha fazla göze çarpacak ve bu meblağın büyük oluşu itirazlara yol açabilecekti.

VII. Yukarıda da değindiğimiz gibi, 1 Mart 1979 tarihinde yapılan referandum sonucu İngiliz İşçi Partisinin İskoçya’ya ve Galler’e kısmi özerklik tanıyan teklifi reddedildi. Şimdi, bu sonucun geleceğe olan etkisini ve gelecekte doğurması olası sonuçları gözden geçirecek olursak şu gözlemleri yapabiliriz:

1. 1 Mart 1979 referandumu ile İngiltere’deki İşçi Partisi Muhafazakar Parti ayırımı daha kesin olarak ortaya çıkmış ve Muhafazakar Parti daha sağa kaymıştır. 29 Mart 1979 tarihinde Muhafazakar partinin isteği üzerine yapılan güven oylaması sonucunda iktidardaki İşçi Partisi bir oy farkla güvensizlik almış ve düşmüştür. Bunun anlamı yeni seçim demektir ve yapılacak yeni seçimde büyük

bir olasılıkla Muhafazakar Parti seçimleri kazanacak ve bu partinin Başkanı Bayan Margaret Thatcher, Büyük Britanya tarihinde ilk defa kadın bir başbakan olarak görev yapmaya başlayacaktır.

2. Muhafazakar Partinin seçimleri kazanması ile İskoçyaya ve Gallere "*kısmi özerklik*" tanıma konusu kapanmış olacaktır.

3. Yeni seçimlerde İskoçya Milliyetçi Partisi geçen seçimlerde aldığı % 15 oy oranını muhafaza edecektir. Ancak, bu parti ve Liberaller yeni seçimde Muhafazakar Parti ve İşçi Partisi arasında ezilecektir.

4. İngiltere ve İskoçya'da "Ulusal Birlik" fikri tekrar kuvvetlenerek, Bayan Thatcher'in Başbakanlığı ile geniş bir uygulama alanı bulacaktır.

5. Daha uzun bir gelecek için tahmin yapmak, çok güç olsa bile, 2000 yılına doğru, eğer Avrupa Ekonomik Topluluğu istenen düzeye ulaşırsa, İskoçya'nın İrlanda ve Danimarka gibi Brüksel'de temsil edilme olanağı doğabilir ve bu durum "*kısmi özerklik*" konusunu tekrar gündeme getirebilir.